

การประมงทะเลพื้นบ้านของไทยเข้าสู่ระบบการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

ประเทศไทยมีชายฝั่งทะเลยาว 3,151.13 กิโลเมตร ครอบคลุม 22 จังหวัด ครอบคลุมฝั่งอ่าวไทย ที่มีความยาวชายฝั่งทะเล 2,039.78 กิโลเมตร และฝั่งทะเลอันดามัน ที่มีความยาว 1,111.35 กิโลเมตร อาชีพประมงจึงเป็นอาชีพที่สำคัญของชุมชนประมงชายฝั่งในมิติความมั่นคงทางอาหารการสร้างรายได้และลดปัญหาความยากจน การประมงพื้นบ้าน คือ การประมงเพื่อยังชีพหรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก ตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ได้นิยามประมงพื้นบ้าน หมายถึง การทำประมงในเขตทะเลชายฝั่งไม่ว่าจะใช้เรือหรือใช้เครื่องมือประมงโดยไม่ใช้เรือ หากใช้เรือประมงจะต้องมีขนาดต่ำกว่า 10 ตันกรอส ปัจจุบันส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วย ทำการประมงโดยใช้เครื่องมือประมง แบบง่ายๆ ประมงพื้นบ้านเป็นการประมงเพื่อยังชีพ หหาอาหาร สร้างรายได้แก่ครัวเรือน และก่อให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่น

ปริมาณการจับสัตว์น้ำจากการทำประมงพื้นบ้านคิดเป็นประมาณร้อยละ 11 จากปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำจากการประมงทะเลและน้ำจืดทั้งหมด จากสถิติปี 2564 ปริมาณการจับสัตว์น้ำจากการทำประมงพื้นบ้าน มีปริมาณการจับรวมทั้งสิ้น 270,457.77 ตัน เป็นปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ในฝั่งอ่าวไทยจำนวน 166,666.93 ตัน (ร้อยละ 61.62) และเป็นปริมาณที่จับได้ในฝั่งอันดามัน 103,790.84 ตัน (ร้อยละ 38.38)

โดยสัตว์น้ำในกลุ่มปลา มีปริมาณการจับมากที่สุดจำนวน 129,999.93 ตัน คิดเป็นร้อยละ 48.06 ของปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้จากการทำประมงพื้นบ้านทั้งหมด รองลงมาคือสัตว์น้ำในกลุ่มปูมีปริมาณการจับเท่ากับ 38,721.28 ตัน คิดเป็นร้อยละ 14.32 ของปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้จากการทำประมงพื้นบ้านทั้งหมด สัตว์น้ำในกลุ่มกุ้ง จับได้จำนวน 38,338.79 ตัน (ร้อยละ 14.18) สัตว์น้ำอื่น ๆ จับได้จำนวน 33,767.24 ตัน (ร้อยละ 12.49) กลุ่มหมึก จับได้จำนวน 24,491.35 ตัน (ร้อยละ 9.06) และกลุ่มหอย จับได้จำนวน 5,139.06 ตัน (ร้อยละ 1.90)

ภายหลังจากประเทศไทยได้ปฏิรูปการประมง โดยตราพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 โดยมีจุดมุ่งหมายให้กฎหมายประมงของไทยสอดคล้องกับสภาพการทำประมงพื้นบ้านและประมงพาณิชย์ในปัจจุบัน เพื่อการจัดระเบียบการประมงในประเทศไทยและในน่านน้ำทั่วไป เพื่อป้องกันมิให้มีการทำการประมงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อรักษาทรัพยากรสัตว์น้ำให้อยู่ในภาวะที่เป็นแหล่งอาหารของมนุษยชาติอย่างยั่งยืน และรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่ในสภาพที่เหมาะสมตามแนวทางกฎเกณฑ์ และมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับนับถือในนานาประเทศรวมทั้งคุ้มครองสวัสดิภาพของคนประจำเรือ และป้องกันการใช้แรงงานผิดกฎหมายในภาคการประมง ภายหลังการบังคับใช้พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ในส่วนของการจัดระเบียบการประมงทะเลได้เริ่มจากการจัดระเบียบเรือประมงพาณิชย์ให้เข้าสู่ระบบในลำดับแรก ในเรื่องของการปรับปรุงระบบจดทะเบียนเรือประมงพาณิชย์ ระบบการออกใบอนุญาตทำการประมงพาณิชย์ การควบคุมติดตามและเฝ้าระวังการทำประมงพาณิชย์ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมาย

เมื่อปี 2565 กรมเจ้าท่าได้ทำการสำรวจเรือประมงพื้นบ้าน และจดทะเบียนเรือประมงพื้นบ้านและจัดทำเอกลักษณ์เรือ เพื่อให้เรือประมงพื้นบ้านเข้าสู่ระบบการจดทะเบียนเรือและระบบการบริหารจัดการเรือประมงและทรัพยากรประมงทะเล เมื่อเดือนธันวาคม 2565 ประเทศไทยมีเรือประมงพาณิชย์ที่จดทะเบียนกับกรมเจ้าท่ารวมจำนวน 10,086 ลำ และมีเรือประมงพื้นบ้านที่จดทะเบียน จำนวน 53,455 ลำ

โดยส่วนใหญ่เป็นเรือขนาดเล็กกว่า 3 ตันกรอส จำนวน 37,948 ลำ เรือขนาด 3 – 10 ตันกรอส จำนวน 15,289 ลำ และเรือที่มีขนาดตั้งแต่ 10 ตันกรอส แต่ไม่เกิน 15 ตันกรอส ที่ได้รับอนุญาตทำการประมงพื้นบ้าน ตามมาตรา 174 จำนวน 218 ลำ ภายใต้กฎหมายประมง ต้องกำหนดนโยบายการพัฒนาการประมงในน่านน้ำ ไทยให้สอดคล้องกับปริมาณของทรัพยากรสัตว์น้ำ และขีดความสามารถในการทำประมง โดยคำนึงถึง จุดอ้างอิงเป็นสำคัญ ทั้งนี้ประเทศไทยได้ใช้ Maximum Sustainable Yield (MSY) เป็นจุดอ้างอิง ในการ กำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่อนุญาตให้ทำการประมง (Total Allowable Catch: TAC) ซึ่งในรอบปีการประมง 2565 ได้กำหนดให้ TAC ที่ร้อยละ 95 ของ MSY โดยจัดสรรสัตว์น้ำให้เรือประมงพื้นบ้านร้อยละ 18.32 ของ ค่า TAC

เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรประมงในน่านน้ำไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อมูล ทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง นำเชื่อถือ ในการใช้กำหนด MSY และ TAC เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ และใช้ ประโยชน์ทรัพยากรประมงให้เกิดความคุ้มค่าและสร้างความยั่งยืน ทั้งนี้ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังมีข้อมูล ผล จับสัตว์น้ำ เรือประมง เครื่องมือประมงจากภาคการประมงพื้นบ้านไม่สมบูรณ์

ดังนั้นในปีงบประมาณ 2566 กรมประมงได้พิจารณาวางระบบบริหารจัดการการประมงทะเล พื้นบ้านอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มกำหนดร่างแนวทางการออกใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้านในรอบปีการ ประมง 2566-2567 ร่วมกับกรมเจ้าท่า สมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย สมาคมรักษ์ทะเล ไทย องค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น สมาคมประมงพื้นบ้าน กลุ่มประมงพื้นบ้าน เครือข่ายประมงพื้นบ้านพื้นที่ ชายทะเล 22 จังหวัด อาจารย์มหาวิทยาลัย มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกำหนดร่างแนวทางการออก ใบอนุญาตฯ ให้สอดคล้องกับขีดความสามารถในการทำประมงและปริมาณผลิตผลสูงสุดของสัตว์น้ำที่สามารถ ทำการประมงได้อย่างยั่งยืน โดยใช้จุดอ้างอิงเป็นฐานในการพิจารณา ร่างแนวทางฯ เป็นการกำหนดในเรื่อง การยื่นขอรับใบอนุญาต กำหนดพื้นที่ทำการประมงพื้นบ้าน ในพื้นที่อ่าวไทยและทะเลอันดามัน กำหนดกลุ่ม สัตว์น้ำ เครื่องมือทำการประมง และขนาดเรือ ที่อนุญาตให้ทำการประมงพื้นบ้าน ทั้งนี้หลักการสำคัญที่ กำหนดในร่างแนวทางการออกใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้านในรอบปีการประมง 2566-2567 คือ กำหนดให้ใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้านแก่เรือที่มีขนาดตั้งแต่ 3 ตันกรอสขึ้นไป แต่ไม่ถึง 10 ตันกรอส และ เรือประมงที่มีขนาด 10 ตันกรอสแต่ไม่ถึง 15 ตันกรอสที่ได้รับหนังสืออนุญาตทำการประมงพื้นบ้านตามมาตรา 174 กำหนดให้เรือประมงขอใช้เครื่องมือทำการประมงได้ไม่เกิน 2-3 เครื่องมือ (ไม่รวมเบ็ดทุกชนิด) โดย กำหนดเครื่องมือทำการประมงไว้ 11 เครื่องมือ ซึ่งเป็นเครื่องมือประเภททวน ลอบ เบ็ด แฉกยกปูจักจั่น เป็น

ทั้งนี้ ร่างแนวทางการออกใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้านในรอบปีการประมง 2566-2567 ยังอยู่ระหว่างการรับฟังความคิดเห็นรอบด้านจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนจะนำเสนอคณะกรรมการนโยบาย การประมงแห่งชาติพิจารณา ต่อไป